CZU 27(478+498)
DOI https://doi.org/10.52388/1812-2566.2023.1(98).03

RELAȚIILE REPUBLICA MOLDOVA - ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL CONFLICTULUI DIN UCRAINA

Svetlana CEBOTARI
Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *svetlana.cebotari11@gmail.com*
https://orcid.org/0000-0001-9073-104X

Agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei din 24 februarie 2022 a accelerat nu doar relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, dar și relațiile Republicii Moldova cu România. Deși pe parcursul celor trei decenii de independență Republica Moldova a avut cu România relații dinamice, ,,operațiunea specială" dusă de Federația Rusă în Ucraina a condiționat accelerarea dialogului politic moldo-român. Astăzi, accelerarea relațiilor dintre Republica Moldova și România este dictată, în special, de evenimentele din Ucraina, care au orientat vectorul politicii externe a Republicii Moldova către Uniunea Europeană (UE). Prezentul articol are drept scop reliefarea principalelor aspecte prezente în relațiile dintre Republica Moldova și România în contextul conflictului din Ucraina. De asemenea, ne-am propus să reliefăm principalele aspecte ale dialogului moldo-român în contextul invaziei Federației Ruse în Ucraina pe toate dimensiunile: politico-diplomatic, comercial-economic, energetic, de apărare, și, inclusiv, dimensiunea socială. Evenimentele din Ucraina au condiționat fortificarea relațiilor moldo-române nu doar din perspectiva trecutului comun, a afinităților de neam, limbă și cultură, dar și din perspectiva orientării ireversibile a vectorului de politică externă a Republicii Moldova către Uniunea Europeană.

Cuvinte-cheie: *agresiune, conflict, război, Republica Moldova, Ucraine, relații, stat.*

THE RELATIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA - ROMANIA IN THE CONTEXT OF THE CONFLICT IN UKRAINE

The military aggression of the Russian Federation on Ukraine on February 24, 2022 accelerated not only the relations between the Republic of Moldova and the European Union, but also accelerated the relations of the Republic of Moldova with Romania. Although during the three decades of independence the Republic of Moldova had dynamic relations with Romania, the "special operation" carried out by the Russian Federation in Ukraine conditioned the acceleration of the Moldovan-Romanian political dialogue. Today, the acceleration of relations between the Republic of Moldova and Romania are dictated especially by the events in Ukraine, which oriented the vector of the foreign policy of the Republic of Moldova towards the European Union (EU). The purpose of this article is to highlight the main aspects present in the relations between the Republic of Moldova and Romania in the context of the conflict in Ukraine. We also aimed to highlight the main aspects of the Moldovan-Romanian dialogue in the context of the invasion of the Russian Federation in Ukraine on all dimensions: political-diplomatic, commercial-economic, energy, defense, and, including the social dimension. The events in Ukraine conditioned the strengthening of Moldovan-Romanian relations not only from the perspective of the common past, the affinities of race, language and culture, but also from the perspective of the irreversible orientation of the foreign policy vector of the Republic of Moldova versus the European Union.

Keywords: *aggression, conflict, war, Republic of Moldova, Ukraine, relations, state.*

LES RELATIONS DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA - ROUMANIE DANS LE CONTEXTE DU CONFLIT EN UKRAINE

L'agression militaire de la Fédération de Russie contre l'Ukraine le 24 février 2022 a non seulement accéléré les relations entre la République de Moldova et l'Union européenne, mais également accéléré les relations de la République de Moldova avec la Roumanie. Bien que durant les trois décennies d'indépendance la République de Moldova ait entretenu des relations dynamiques avec la Roumanie, l'« opération spéciale » menée par la Fédération de Russie en Ukraine a conditionné l'accélération du dialogue politique moldo-roumain. Aujourd'hui, l'accélération des relations entre la République de Moldova et la Roumanie est dictée notamment par les événements en Ukraine, qui ont orienté le vecteur de la politique étrangère de la République de Moldova vers l'Union européenne (UE). Le but de cet article est de mettre en évidence les principaux aspects présents dans les relations entre la République de Moldova et la Roumanie dans le contexte du conflit en Ukraine. Nous avons également cherché à mettre en évidence les principaux aspects du dialogue moldo-roumain dans le contexte de l'invasion de la Fédération de Russie en Ukraine sur toutes les dimensions : politico-diplomatique, commercial-économique, énergétique, de défense, et, y compris la dimension sociale. Les événements en Ukraine ont conditionné le renforcement des relations moldo-roumaines non seulement du point de vue du passé commun, des affinités de race, de langue et de culture, mais aussi du point de vue de l'orientation irréversible du vecteur de politique étrangère de la République de Moldova. contre l'Union européenne.

Mots-clés: *agression, conflit, guerre, République de Moldova, Ukraine, relations, état.*

ОТНОШЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И РУМЫНИИ В КОНТЕКСТЕ КОНФЛИКТА НА УКРАИНЕ

Военная агрессия Российской Федерации против Украины 24 февраля 2022 г. ускорила развитие не только отношений между Республикой Молдова и Европейским Союзом, но и между Республикой Молдова и Румынией. Несмотря на то, что на протяжении трех десятилетий независимости, Республика Молдова имела динамичные отношения с Румынией, так называемая «спецоперация», проводимая Российской Федерацией в Украине, обусловила ускорение молдавско-румынского политического диалога. Сегодня развитие отношений между Республикой Молдова и Румынией продиктовано, прежде всего, событиями на Украине, которые переориентировали вектор внешней политики Республики Молдова в сторону Европейского Союза (ЕС). Цель данной статьи – осветить основные аспекты, присутствующие в отношениях между Республикой Молдова и Румынией в контексте конфликта на Украине. Мы также стремились осветить основные аспекты молдавско-румынского диалога в контексте вторжения Российской Федерации в Украину по всем направлениям: политико-дипломатическому, торгово-экономическому, энергетическому, оборонному и, в том числе, социальному. События на Украине обусловили укрепление молдавско-румынских отношений не только с точки зрения общего прошлого, национальной идентичности, общности языка и культуры, но и с точки зрения необратимой направленности внешнеполитического вектора Республики Молдова в сторону Европейского Союза.

Ключевые слова: *агрессия, конфликт, война, Республика Молдова, Украина, отношения, государство.*

Introducere

Agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei la data de 24 februarie 2022 a accelerat nu doar relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, dar și relațiile Republicii Moldova cu România. Deși pe parcursul celor trei decenii de independență Republica Moldova a avut cu România relații dinamice, ,,operațiunea specială" dusă de Federația Rusă în Ucraina a condiționat accelerarea dialogului politic moldo-român. Astăzi, accelerarea relațiilor dintre Republica Moldova și România sunt dictate, în special, de evenimentele din Ucraina, care au orientat vectorul politicii externe a Republicii Moldova versus Uniunea Europeană (UE).

Orice conflict, în special de această intensitate la care asistăm în Ucraina, este de regulă un element de schimbare politică, economică și în domeniul securității.

Relațiile dintre România şi Republica Moldova, două state suverane şi independente, au un caracter privilegiat, special, decurgând din comunitatea de neam, cultură, limbă şi istorie naţională. În ultimul timp, relaţiile dintre România şi Republica Moldova, aflate mai bine de trei decenii la periferia preocupărilor politicii și diplomației internaționale, devin obiectul unei atenții sporite. Tot mai mulţi cercetători, dar şi factori de decizie din sfera politică din Europa de Vest îşi aruncă tot mai frecvent privirile asupra relaţiilor dintre cele două state sud-est europene. Aceasta se întâmplă şi din cauza că, atât România, cât şi Republica Moldova au fost în ultimii câţiva ani, fiecare în parte, obiectul unui interes particular cauzat de evenimente precum: admiterea României în NATO, relaţia României cu UE, dar şi de obținerea de către Republica Moldova a statutului de țară-candidat la aderarea la UE.

Astfel, pentru o mai bună comprehensiune a relațiilor moldo-române, influențate de războiul din Ucraina, apare necesitatea de a scoate în relievanță principalele evenimente prezente în dialogul Republica Moldova-România. România a fost prima ţară care a recunoscut Republica Moldova drept subiect al relațiilor internaționale, după proclamarea independenței de stat la 27 august 1991 [1, p.130], iar în contextul războiului din Ucraina, la fel a fost primul stat care a susținut Republica Moldova, acordând ajutor pe dimensiunea politică, economică, energetică, și, inclusiv cea socială [4].

Astfel, în scopul elaborării prezentei cercetări cu referire la relațiile moldo-române, cât și în scopul reliefării principalelor aspecte ale cooperării Republicii Moldova cu Ucraina în contextul conflictului din Ucraina am apelat la utilizarea unui set de metode general-specifice de cercetare, precum: metoda fenomenologică, metoda istorică și metoda web grafică.

Metoda fenomenologică, ca metodă de cercetare în filosofie, a permis examinarea condițiilor fundamentale şi evenimentelor („fenomenelor") care au contribuit la accelerarea, sau fortificarea relațiilor moldo-române în contextul invaziei Ucrainei de către Federația Rusă.

Metoda istorică a asigurat efectuarea unei analize privind relațiile moldo-române pe dimensiunea politico-diplomatică, economică, energetică și socială pe parcursul anului 2022-2023 de război în Ucraina.

Metoda web grafică. Ținând cont de faptul că în literatura științifică din Republica Moldova încă nu există cercetări complexe cu referire la specificul relațiilor moldo-române în contextul conflictului din Ucraina, s-a recurs la utilizarea metodei web grafice, care ne-a oferit posibilitatea să examinăm tema suspusă cercetării la nivel teoretic şi practic din principalele surse publicate pe siturile de internet, făcând posibilă o mai bună înţelegere a problemei cercetate.

Dimensiunea politico-diplomatică a relațiilor moldo-române

Conflictul din Ucraina a condiționat ireversibilitatea direcției geostrategice, politice și instituționale, de integrare europeană a Republicii Moldova. „În condițiile în care Moldova este angrenată în procesele de integrare europeană, există speranța că acestea se vor finaliza cu succes, prin semnarea tratatului de aderare și extinderea spațiului comunitar la est de râul Prut, ceea ce va face posibilă și aderarea Republicii Moldova la spațiul Schengen, transformând Prutul într-un râu intern al Uniunii Europene". Vocația europeană a Republicii Moldova este scenariul pe care România și-l dorește, l-a susținut și-l susține din toate forțele. Dificultatea momentelor prin care trece Chișinăul, afectat de agresiunea rusă din Ucraina, precum și obținerea calității de stat

candidat la aderarea în UE la data de 23 iunie 2022 au accelerat relațiile moldo-române [2]. În contextul evoluțiilor regionale, condiționate de invazia nejustificată a Federației Ruse în Ucraina, România devine principalul partener, dar și principalul susținător al parcursului european și avansarea procesului intern de reforme al Republicii Moldova.

Astfel, supunând unei analize relațiile moldo-române pe dimensiunea politico-diplomatică, apare necesitatea de a puncta Platforma de Sprijin pentru Republica Moldova, instrument lansat de România, Germania și Franța la data de 5 aprilie 2022, la Berlin. Platforma devine un instrument solid, atât sub aspect politic, cât și pe dimensiunea de dezvoltare, menit să intensifice sprijinul Uniunii Europene, dar și a comunității internaționale pentru Republica Moldova în ceea ce privește reformele necesare integrării europene [3].

În contextul evoluțiilor regionale condiționate de războiul din Ucraina, merită atenție vizita din data de 1 noiembrie, 2022 la București a președintei Republicii Moldova, Maia Sandu ,,Întrevederea cu Președintele Republicii Moldova a avut loc într-un context regional complex, marcat atât de perpetuarea efectelor economice, sociale și umanitare ale continuării agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei, cât și de progresele semnificative pe calea integrării europene a Republicii Moldova ca urmare a obținerii statutului de stat candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană" [23]. Consultările politice ale președinților Klaus Iohannis și Maia Sandu au vizat consolidarea cooperării bilaterale la nivel politic, economic și sectorial și avansarea proiectelor comune de interes strategic în domeniile energiei, transporturilor, sănătății, educației sau societății informaționale. De asemenea, discuțiile s-au concentrat asupra măsurilor consistente de sprijin din partea României pentru depășirea crizei energetice din Republica Moldova. Cu acest prilej, Președinta Maia Sandu a adresat mulțumiri pentru măsurile prompte adoptate de către România pentru facilitarea furnizării de electricitate, gaze naturale, păcură și lemne de foc pentru cetățenii Republicii Moldova [6].

În condițiile crizelor de proporții istorice parcurse de către Republica Moldova cum ar fi: criză energetică, inflație, un număr foarte mare de refugiați, dezechilibre economice masive cauzate de războiul din Ucraina, atacuri hibride agresive din exterior, menite să deraieze cursul european ales de cetățenii Republicii Moldova, România, conform declarațiilor președintelui Iohanis, ,,va susține sancționarea de către Uniunea Europeană a celor care doresc destabilizarea Republicii Moldova și subminarea ordinii constituționale și a statului de drept". De asemenea, ,,România va continua să sprijine în mod ferm respectarea suveranității și a integrității teritoriale ale Republicii Moldova, în frontierele sale recunoscute la nivel internațional... urmărind imperativul consolidării rezilienței Republicii Moldova în fața tuturor amenințărilor din exterior, atât prin efortul nostru direct, în plan bilateral, cât și prin instrumentele de care dispun Uniunea Europeană și NATO". De de la declanșarea la data de 24 februarie 2022 a invaziei rusești împotriva Ucrainei, România a acționat prompt și hotărât în sprijinul Republicii Moldova [7]. Garanțiile de sprijin a României față de Republica Moldova au fost date și în cadrul vizitei din 23 februarie, 2023 la București a președintei Sandu. ,,Republica Moldova nu este singură în fața provocărilor Rusiei. Este poziția permanentă, clară și fermă a României" [8]. Asigurările au fost date de către liderul de la Cotroceni, Klaus Iohannis, după discuțiile bilaterale cu președintele Maia Sandu. Liderii de la Chișinău și București au discutat despre securitatea și parcursul european al Republicii Moldova [10]. Garanții similare de sprijin a României pentru Republica Moldova au fost date în cadrul celui de-al doilea Summit al Comunității Politice Europene care s-a desfășurat la data de 1 iunie 2023 în satul Bulboaca din Republica Moldova [18].

În contextul analizei dimensiunii politico-diplomatice a relațiilor moldo-române, merită atenție vizita premierului român Nicolae Ciucă la Chișinău, la 23 martie 2023. În cadrul ședinței comune a Guvernelor de la Chișinău și București, au fost semnate 13 acorduri și protocoale importante, dovadă a relației speciale pe care o avem cu România:

– *Declarația comună a Guvernului Republicii Moldova și Guvernului României* privind consolidarea cooperării în domeniul economic și cel investițional.

– *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro acordat de România Republicii Moldova*. Banii, care vor fi accesați pe parcursul următorilor ani, vor putea fi utilizați pentru implementarea proiectelor în sectoarele cheie ale țării noastre, precum sectorul energetic, transport și infrastructură, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, sănătate, educație, și alte. Aceste investiții vor genera dezvoltarea economică a Republicii Moldova, noi locuri de muncă și oportunități de afaceri. Proiectele concrete care urmează să primească finanțare vor fi stabilite ulterior de către părți.

– *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind reducerea tarifelor de furnizare a serviciilor de roaming internațional și a celor de apeluri internaționale între cele două state.* Documentul stabilește prețuri mai accesibile pentru serviciile de roaming, precum și pentru apeluri internaționale ordinare. Astfel, pentru apelurile efectuate în roaming din România în Republica Moldova, tarifele vor scădea de cel puțin 10 ori, pentru apelurile primite în roaming în România din Republica Moldova nu va fi perceput tarif, iar pentru serviciile Internet utilizat în roaming în România, tarifele vor scădea de cel puțin 5 ori.

– *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind aspectele tehnice, financiare, juridice și organizatorice referitoare la consolidarea podului rutier de frontieră între cele două state, peste râul Prut, între localitățile Galați (România) – Giurgiulești (Republica Moldova).* Lucrările de consolidare a podului vor contribui la fluidizarea traficului între cele două state, asigurarea mobilității, precum și facilitarea comerțului pe piețele interne și internaționale. De asemenea, va fi sporit rolul Republicii Moldova în calitate de legătură între statele Uniunii Europene şi Comunitatea Statelor Independente.

– *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind aspectele tehnice, financiare, juridice și organizatorice referitoare la construirea, exploatarea, întreținerea și repararea podului rutier de frontieră între cele două state, peste râul Prut, între localitățile Ungheni (Republica Moldova) – Ungheni (România).* Construcția podului va asigura mobilitatea cetățenilor, va conferi siguranță şi securitate traficului rutier și va impulsiona creșterea economică a regiunilor din apropiere, prin eliminarea constrângerilor transfrontaliere.

– *Memorandumul de Înțelegere dintre Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale din Republica Moldova și Ministerul Energiei din România privind cooperarea în domeniul securității energetice.* Documentul prevede stabilirea acțiunilor comune în scopul prevenirii și gestionării situațiilor de criză în aprovizionarea cu energie și/sau cu gaze naturale ale piețelor respective din România și din Republica Moldova. Părțile vor elabora în termen de șase luni Planul comun de acțiuni și măsuri de solidaritate în caz de criză energetică.

– *Memorandumul de Înțelegere în domeniul transformării digitale între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României.*

– *Protocolul dintre Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale*

din România privind colaborarea în domeniul învățământului militar. Documentul, încheiat pentru o perioadă de 10 ani, are drept scop dezvoltarea cooperării în vederea pregătirii personalului militar și civil din domeniul apărării, prin participarea la programe de studii în instituțiile militare de învățământ din cele două state.

– *Protocolul de colaborare între Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova și Ministerul Educației al României pentru perioada 2022-2026.* Prin acest protocol, România va oferi sprijinul în modernizarea sistemului educațional din Republica Moldova. Totodată, în următorii 4 ani, România va putea detașa anual, cadre didactice, de diferite specializări, pentru a activa în instituție de învățământ din Republica Moldova. De asemenea, ambele state vor oferi locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare și cu/fără bursă în învățământul preuniversitar și superior.

– *Memorandumul de Înțelegere dintre Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova și Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării din România în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării.* Documentul va spori colaborarea în diverse domenii privind transformarea digitală, precum: dezvoltarea serviciilor publice electronice; automatizarea proceselor administrative; interoperabilitatea sistemelor informatice între Moldova și România; recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice; implementarea platformelor și infrastructurilor digitale; securitatea cibernetică; facilitarea investițiilor și a antreprenoriatului inovativ în domeniul tehnologiei informației.

– *Declarația comună a Ministrului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Ana REVENCO și a Ministrului Afacerilor Interne din România, Lucian-Nicolae BODE privind cooperarea în domeniul afacerilor interne.* Aceasta va contribui la promovarea inițiativelor bilaterale privind securitatea statelor și la aprofundarea cooperării în sectoarele prioritare de interes comun, precum și la realizarea obiectivului de integrare europeană a Republicii Moldova.

– *Planul de Cooperare în domeniul formării profesionale al Ministerelor Afacerilor Interne din Republica Moldova și România pentru anul 2022.* Va contribui la dezvoltarea cooperării bilaterale în ceea ce privește activitățile de instruire ale personalului MAI din Republica Moldova

– *Planul de acțiuni în domeniul justiției între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Ministerul Justiției al României pentru perioada 2022-2024.* Planul stabilește acțiuni comune în scopul prevenirii și combaterii corupției și criminalității organizate, precum și în vederea consolidării statului de drept și a reformei în domeniul justiției, ținându-se cont de experiența României în procesul de reformare a justiției în perioada de pre și post aderare la Uniunea Europeană [20].

Nu mai puțin importantă este și vizita premierului Republicii Moldova, Dorin Recean, la București în data de 01.03. 2023. Guvernul de la Bucureşti, conform declarațiilor premierul Nicolae Ciucă „va sprijini Republica Moldova în realizarea reformelor și avansarea parcursului european. promite Republicii Moldova susținere fermă în fața tensiunilor și încercărilor de destabilizare". Premierul moldovean a dat asigurări că Republica Moldova face față provocărilor de securitate, în ciuda amenințărilor Rusiei din ultima perioadă. Mai mult, premierul Recean a mulțumit României pentru ajutorul acordat și a ținut să transmită că Bucureștiul este cel mai important partener al Chișinăului: „Este o perioadă dificilă pentru continentul european, ca urmare a agresiunii Rusiei și războiului Rusiei în Ucraina .... apreciez și mesajul tranșant și ferm al Bucureştiului, transmis la întrevederea președinților M. Sandu şi K. Iohannis. ... Chişinăul nu este singur în faţa provocărilor. De asemenea, premierul moldovean a dat asigurări că Republica Moldova își îndeplinește rolul de a asigura pacea și securitatea în regiune, iar Guvernul

Republicii Moldova este determinat să transforme instituţiile şi economia ţării pentru aderarea la Uniunea Europeană... Bucureştiul rămânând avocatul Republicii Moldova în toate instituţiile europene" [4]. Pe parcursul unui an de la invazia Federației Ruse în Ucraina, suportului politico-diplomatic pe care România le-a oferit Chișinăului contribuie la ancorarea Republicii Moldova în relația cu Uniunea Europeană, dar și la creșterea rezistenței în fața provocărilor condiționate de evenimentele din regiune.

Dimensiunea economică

În contextul analizei relațiilor moldo-române pe dimensiunea economică, merită atenție semnarea Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro acordat de România Republicii Moldova. Documentul a fost semnat la Chișinău la data de 11 februarie 2022, în cadrul şedinţei comune de guvern între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul României de către prim-ministrul României, Nicolae-Ionel Ciucă, și prim-ministrul Republicii Moldova, Natalia Gavrilița . Perioada de implementare este de 7 ani de la intrarea în vigoare a Acordului. Pentru finalizarea proiectelor şi activităților aflate în derulare, în vederea asigurării absorbției complete de către Republica Moldova a fondurilor puse la dispoziție de către Guvernul României, implementarea Acordului poate fi prelungită pentru o perioadă de maximum 3 ani. Proiectele propuse în cadrul Acordului vor contribui la:

a) intensificarea cooperării între România şi Republica Moldova şi dezvoltarea Parteneriatului strategic bilateral;

b) racordarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană prin intermediul României;

c) promovarea procesului de reforme în spirit european în Republica Moldova;

d) susținerea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova;

e) impulsionarea dezvoltării Republicii Moldova şi reducerea disparităților economice şi sociale în Republica Moldova;

f) creșterea rezilienței Republicii Moldova la factorii destabilizatori [14].

În acest context, se înscrie și semnarea Acordului de finanțare pentru acordarea de sprijin bugetar direct către Republica Moldova la data de 12 octombrie 2022 între Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare (RoAid) a României. Potrivit Acordului, Republica Moldova va primi asistență financiară sub formă de suport bugetar, din partea statului român, în valoare de 50 milioane de roni (cca 10 milioane Euro). Acordul este bazat pe intenția statului român anunțată cu ocazia Conferinței internaționale de la Berlin, din 5 aprilie 2022, și materializată prin alocarea de resurse financiare din Fondul de rezervă bugetară prin Hotărârea Guvernului României nr. 890/13 iulie 2022. Banii sunt destinați pentru atingerea unor obiective de cooperare internațională pentru dezvoltarea și asistența umanitară, în special pentru depășirea crizei economice generată de războiul din Ucraina. De asemenea, banii alocați sunt destinați nevoilor urgente pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă Republica Moldova în gestionarea situațiilor de criză și pe/în domeniul energetic prin măsuri indispensabile precum: procurarea de gaze naturale și cărbuni, și alte măsuri de eficiență energetică. Acordul a fost semnat de către Secretarul General al Ministerului Finanțelor, dna Dina Roșca și Directorul general al Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, dna Daniela Maria Dobre [12].

De asemenea, merită atenție întrevederea din data de 9 martie 2022 a Președintelui Camerei de Comerț și Industrie a României (CCIR), dl. Mihai Daraban cu ambasadorul Republicii Moldova în Ro-

mânia, E.S. dl. Victor Chirilă. Întrevederea a avut loc la solicitarea Ambasadei Republicii Moldova, cu ocazia numirii dlui. Victor Chirilă în calitate de ambasador în România iar principalele subiecte puse în discuție s-au referit la dezvoltarea relațiilor economice şi comerciale între comunităţile de afaceri dintre cele două state. Conform declarațiilor făcute de către președintele CCIR, dl. Mihai Daraban, volumul tranzacțiilor comerciale dintre România și Republica Moldova a crescut, depășind, la sfârșitul anului 2021 suma de două miliarde de euro. Această creștere a schimburilor comerciale bilaterale s-a datorat Acordului de Asociere și de Liber Schimb dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, semnat în 2014. De asemenea, România ocupă primul loc dintre toate statele europene din punctul de vedere al volumului comercial, în relația cu Republica Moldova. În septembrie 2021, a fost semnat Acordul de Cooperare între CCIR și Oficiul Național al Viei și Vinului din Republica Moldova, acesta fiind numai un singur exemplu în ceea ce privește întărirea relațiilor economice cu România [9].

Actualmente, potențialul de cooperare în domeniul economic si comercial, dintre România și Republica Moldova este unul vast [22]. România şi-a consolidat statutul de prim partener comercial al Republicii Moldova. Comerțul bilateral a crescut cu 1,2 miliarde de dolari în 2022, ceea ce înseamnă, ajungând la cifra de aproximativ 3,6 miliarde de dolari. România este principala piață de desfacere pentru produsele moldovenești, iar Guvernul își propune să atragă cât mai multe investiții românești în Republica Moldova. Printre proiectele de infrastructură comune au fost specificate reconstrucția a trei poduri rutiere peste Prut, de la Sculeni - Sculeni, Cahul - Oancea și Leușeni – Albița, precum și construcția podului Ungheni-Ungheni, care leagă Republica Moldova.

De asemenea, conform declarațiilor ministrul Economiei, Sergiu Gaibu în Republica Moldova activează peste 1500 companii cu capital românesc, fapt ce contribuie la amplificarea cooperării comercial-economice moldo-române, România fiind al doilea cel mai mare investitor după volumul capitalului investit [2]. Dezvoltarea relațiilor economice și deschiderea noilor punți de legătură dintre antreprenorii celor două țări mai este reprezentată și de faptul că în luna ianuarie 2022, în România activau un număr de 6.686 companii moldovenești, cu o valoare totală a capitalului social subscris de 47,11 milioane de euro [17]. În relațiile comercial-economice moldo-române, la capitolul exporturi Republicii Moldova ii revin 833 de milioane dolari, iar la capitolul importuri ii revine suma de 829 milioane de dolari. „România continuă să sprijine parcursul european ca şi dezvoltare economică a Republicii Moldova. Acordul privind ajutorul nerambursabil în sumă de 100 de milioane din 11 februarie 2022 (a intrat în vigoare la data de 15 mai 2022), acordat de România este o dovadă în plus a implicării şi susținerii Guvernului de la Bucureşti" [11].

Dimensiunea energetică

Ca urmare a bombardamentelor rusești asupra sistemului energetic ucrainean din data de 23 noiembrie 2022, Republica Moldova a rămas fără surse alternative de alimentare cu energie electrică. Bucureştiul, împreună cu companiile energetice româneşti, ca de fiecare dată , a fost alături de Republica Moldova. În contextul evenimentelor din Ucraina, conform declarațiilor făcute de către premierul Ciucă, ,,gazoductul Iaşi - Chişinău a devenit hotărâtor în asigurarea alternativei pentru consumatorii de energie din Republica Moldova" [19]. În plan bilateral, după 24 februarie 2022, România a demonstrat prin fapte reale că este ,,cel mai sincer şi de încredere~ partener al Republicii Moldova, oferind Republicii Moldova combustibil, sprijin bugetar direct, energie electrică - între 80% și 90% din necesarul de electricitate al Republicii Moldova .

Măsurile de sprijin pentru depășirea crizei energetice din Republica Moldova au devenit subiectul discuției din cadrul întrevederii președintelui Klaus Iohannis cu Maia Sandu din noiembrie 2022, București. Discuţiile s-au concentrat, cu prioritate, asupra măsurilor de sprijin din partea României pentru depășirea crizei energetice din Republica Moldova. Potrivit Administraţiei Prezidenţiale întrevederea cu preşedintele Republicii Moldova a avut loc într-un context regional complex, marcat atât de perpetuarea efectelor economice, sociale şi umanitare ale continuării agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei [5].

Dimensiunea apărării

Complexitatea contextului regional a accelerat cooperarea moldo-română și pe dimensiunea apărării. Astfel, România a acordat Republicii Moldova 600 de mii dolari pentru întărirea rezilienței și capacității de apărare [15]. Contribuţia s-a făcut prin intermediul fondurilor NATO. Şeful diplomației române, Bogdan Aurescu, i-a transmis secretarului general NATO scrisorile de informare privind decizia luată de Guvernul de la Bucureşti [21].

Dimensiunea socială

Având în vedere rolul constant al României în sprijinirea dezvoltării Republicii Moldova și de factor de stabilitate și dezvoltare regională, a transferat aproximativ 25,5 milioane de euro pentru demararea implementării proiectelor în domenii strategice, precum educație și îmbunătățirea serviciilor de utilitate publică, parte din ajutorul financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro prevăzut în acordul bilateral de asistență tehnică și financiară. Astfel, printre cele 57 de proiecte investiționale prevăzute în proiectul ”Satul European”, se va asigura creșterea accesului la servicii îmbunătățite de apă și canalizare a peste 95.000 de persoane. Totodată, pentru asigurarea unui proces educațional de calitate, vor fi dotate 135 de instituții de învățământ secundar, cu echipamente de laborator pentru cabinetele de fizică, chimie și biologie. În plus, vor fi achiziționate 125 de microbuze și 14 autobuze școlare, special amenajate pentru transportul copiilor cu dizabilități .

Ajutor umanitar din partea României a fost acordat Republicii Moldova la data de 16 martie 2023 în scopul sprijinirii celor peste 100 de mii de refugiaților din Ucraina: echipamente de protecție și dezinfectanți (măști medicale, șervețele umede, lichid igienizant, dezinfectant suprafețe), dar și produse alimentare (făină de grâu, mălai) [13]. Totodată, donația cuprinde și diferite bunuri colectate de la persoane fizice din România.

Concluzii

Deși pe parcursul a mai bine de trei decenii de la obținerea independenței de către Republica Moldova România a fost unul dintre principalii susținători în toate procesele și reformele de la Chișinău, sprijinind eforturile și aspirațiile eurointegraționiste ale țării de la cele mai înalte foruri europene, invazia Ucraine de către Federația Rusă a contribuit la apropierea fără precedent dintre cele două state. ,,Operațiunea specială” a Federației Ruse dusă în Ucraina a condiționat accelerarea dialogului moldo-român pe toate dimensiunile: politico-diplomatic, comercial-economic, energetic, de apărare, și, inclusiv dimensiunea socială. Evenimentele din Ucraina au condiționat fortificarea relațiilor moldo-române nu doar din perspectiva trecutului comun, a afinităților de neam, limbă și cultură, dar și din perspectiva orientării ireversibile a vectorului de politică externă a Republicii Moldova versus Uniunea Europeană.

Referințe bibliografice

1. CEBOTARI, S., COROPCEAN, I., SACA, V. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste.* Institutul Militar al Forțelor armate. Chișinău, 2008, 180 p.

2. DARABAN, M. *Actualul context geopolitic impune o consolidare a relațiilor economice cu Republica Moldova.* https://ccir.ro/2022/03/10/mihai-daraban-actualul-context-geopolitic-impune-o-consolidare-relatiilor-economice-cu-republica-moldova/ (accesat – 22.10.2022)

3. *Declarație de presă a Președintei Maia Sandu după întrevederea cu Președintele Klaus Iohannis*. https://presedinte.md/rom/discursuri/declaratie-de-presa-a-presedintei-maia-sandu-dupa-intrevederea-cu-presedintele-klaus-iohannis (accesat – 22.10.2022)

4. *Dorin Recean, în vizită la București. Ciucă l-a asigurat pe premierul Moldovei de "susținerea de neclintit a României".* https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/premierul-republicii-moldova-dorin-recean-vine-in-vizita-oficiala-la-bucuresti-2267699 (accesat – 22.10.2022)

5. *Klaus Iohannis și Maia Sandu au discutat despre măsurile de sprijin pentru depășirea crizei energetice din Republica Moldova*. https://www.digi24.ro/stiri/externe/klaus-iohannis-si-maia-sandu-au-discutat-despre-masurile-de-sprijin-pentru-depasirea-crizei-energetice-din-republica-moldova-2137417 (accesat– 22.11.2022)

6. LUPIȚU, R. *Klaus Iohannis și Maia Sandu s-au întâlnit la Cotroceni: Cei doi lideri au discutat cu prioritate despre sprijinul României pentru depășirea crizei energetice din Republica Moldova.* https://www.caleaeuropeana.ro/klaus-iohannis-si-maia-sandu-s-au-intalnit-la-cotroceni-cei-doi-lideri-au-discutat-cu-prioritate-despre-sprijinul-romaniei-pentru-depasirea-crizei-energetice-din-r-moldova

7. *Maia Sandu și Klaus Iohannis, principalele declarații de presă (LIVE)*. https://agora.md/2023/02/23/maia-sandu-si-klaus-iohannis-principalele-declaratii-de-presa-live (accesat – 22.11.2022)

8. *Maia Sandu și Klaus Iohannis au discutat la București despre securitatea și parcursul european al Republicii Moldova.* https://www.jurnaltv.md/news/2edd8ea8e642dad2/maia-sandu-si-klaus-iohannis-au-discutat-la-bucuresti-despre-securitatea-si-parcursul-european-al-republicii-moldova.html (accesat – 22.11.2022)

9. *Mizele conferinței de sprijin pentru Republica Moldova la Paris. Cum ajută România*. https://romania.europalibera.org/a/conferinta-moldova-sprijin-financiar-energie/32141388.html(accesat – 22.11.2022)

10. OFIȚERU, A. *Vizita Maiei Sandu la București are loc cu o zi înainte de împlinirea unui an de la declanșarea războiului din Ucraina.* https://unimedia.info/ro/news/1cc7d12e2aadebe2/live-briefing-la-cotroceni-maia-sandu-si-klaus-iohannis-declaratii-dupa-intrevedere.html (accesat – 23.09.2022)

11. *Prim-ministrul Dorin Recean, la București: „Relația apropiată dintre Chișinău și București este întărită astăzi prin numeroase proiecte concrete în beneficiul cetățenilor noștri".* https://gov.md/ro/content/prim-ministrul-dorin-recean-la-bucuresti-relatia-apropiata-dintre-chisinau-si-bucuresti-este (accesat – 23.09.2022)

12. *Republica Moldova va primi un grant de cca 50 milioane roni din partea României*. https://mf.gov.md/ro/content/republica-moldova-va-primi-un-grant-de-cca-50-milioane-roni-din-partea-rom%C3%A2niei(accesat – 23.09.2022)

13. *România acordă un nou ajutor umanitar Republicii Moldova în contextul crizei refugiaților din Ucraina*. https://social.gov.md/comunicare/romania-acorda-un-nou-ajutor-umanitar-republicii-moldova-in-contextul-crizei-refugiatilor-din-ucraina/(accesat – 23.09.2022)

14. *România va acorda 100 de milioane de euro Republicii Moldova.* https://www.moldpres.md/news/2022/03/25/22002290(accesat – 22.09.2022)

15. *România sprijină Republica Moldova în domenii strategice.* https://gov.ro/ro/stiri/romania-sprijina-republica-moldova-in-domenii-strategice(accesat – 22.11.2022)

16. *România, Germania și Franța lansează „Platforma de sprijin pentru Moldova*". https://realitatea.md/romania-germania-si-franta-lanseaza-platforma-de-sprijin-pentru-moldova/(accesat – 22.11.2022)

17. *Săptămâna trecută, la București s-a aflat într-o vizită de lucru și președintele Republicii Moldova, Maia Sandu*. https://stirileprotv.ro/stiri/politic/dorin-recean-in-vizita-la-bucuresti-cu-cine-se-intalneste-premierul-republicii-moldova.html(accesat – 22.11.2022)

18. Sumitul din 1 iunie: Primele declarații oficiale au început să sosească. https://newsmaker.md/ro/summitul-din-1-iunie-primele-delegatii-oficiale-au-inceput-sa-soseasca-in-moldova/

19. S-*a stins lumina în R. Moldova după noi bombardamente rusești în Ucraina.* https://moldova.europa-

libera.org/a/s-a-stins-lumina-%C3%AEn-moldova-urmare-a-bombardamentului-rusiei-%C3%AEmpotriva-sistemului-energetic-ucrainean/32145310.html(accesat – 22.11.2022)

20. *13 la număr! Documentele bilaterale, semnate la ședința comună a Guvernelor R.epublicii Moldova și României*. https://bas-tv.md/13-la-numar-documentele-bilaterale-semnate-la-sedinta-comuna-a-guvernelor-r-moldova-si-romaniei/?lang=ro

21. UZDRIS, C. *România va acorda Republicii Moldova ajutor pentru întărirea rezilienței și capacității de apărare.* https://tvrmoldova.md/article/42556bd2129c88e8/romania-va-acorda-republicii-moldova-ajutor-pentru-intarirea-rezilientei-si-capacitatii-de-aparare.html(accesat – 22.10.2022)

22. Video. *Recean: Republica Moldova asigură pacea și securitatea în regiune. Ciucă: România sprijină Republica Moldova pentru respectarea suveranității*. https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/premierul-republicii-moldova-dorin-recean-vine-in-vizita-oficiala-la-bucuresti-2267699(accesat – 22.12.2022)

23. VIȚU, V. *Sandu și Iohannis, prima întrevedere după ce R.Moldova a devenit candidată la aderarea la UE.* https://www.rfi.ro/politica-147744-sandu-si-iohannis-prima-intrevedere-dupa-ce-rmoldova-devenit-candidata-la-aderarea (accesat – 22.12.2022)